

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 2. Expeditio ad Chiriguanas.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

nenſia Neophytorum oppida citatiſſimè ſe contulit, Sociorum multiplices labores coram inſpecturus, & Chiriguanarum expeditionem exornaturus.

**CAPUT
II.**

Expedi-
tio
ad Chiri-
guanas.

Chiriguanarum origo.

Ferocitas.

Numerus.

*Conversio-
dorum spes.*

Doctores.

CHIRIGUANARUM natio eſt longè ferociſſima, de quorum origine hæc pauca accipe. Poſtquam Paraquarienſes Indi, ante adventum Hiſpanorum, Alexium Garciam (de quo ſuprà palam factum eſt) è Peruvia finibus reducem crudeliter trucidarunt, ſeu vindictæ metu, ſeu prædandi licentiâ, cum Paranenſibus confæderati, patrio ſolo deſerto, eò tranſmigrare volvere, quò Alexio duce paulò antè perrexerant. Condiçto tranſmigrationis tempore, Paranenſes factò itinere per Pilcomai fluminis proxima loca, ad eos montes, qui Taricenſi Hiſpanorum oppido contermini ſunt, pervenère: Paraquarienſes verò aliâ viâ progreſſi, poſt immenſa terrarum ſpatia, conſedère ubi Sancti Laurentii oppidum non procul ab Guapâ litore ſitum viſitur. Communicatis deinde conſiliis, in ſummitatibus montium pagos ſuos conſtruentes, continuis excuſſionibus vicina longinquaque loca tantâ pertinaciâ depopulati ſunt, ut fama ſit, ab Chiriguanis, neſcio unde eam appellationem ſortitis, centum millia Indorum non integro ſæculo aut occiſa, aut in ſervitutem abacta fuiſſe. Primis tranſmigrationis ſuæ temporibus, his ſolemne erat captivorum corporibus veſci: deinde verò commercio clam cum Europæis inſtituto, ab eſu humanæ carnis abſtinentes, populos eo ſine captivabant, ut mancipiorum loco divenderent: ita tamen ea commercia exercebant, ut non deſinerent, oblatâ occasione, iſtis Hiſpanis eſſe malefici, cum quibus multa prælia miſcuerit: & eò progreſſa res eſt eorum audaciâ, ut publicè & impunè Franciſcum Toletum, Peruvia Proregem, armis laceſſiverint; hætenusque non deſinant Tarifam, Paſmaſam, Pilaſam, Tominam, Miſcam, Peruvia oppida, univerſam denique Sanctæ Crucis in Montanis, & Tucumanæ Paraquariæque fines, infeſtare. Ad eò ut nulla natio in mediterraneis Americæ Australis regionibus, Chiriguanis lucri cupidine inſtigatis, & continuo prædandi uſu exercitatis, aut Hiſpanis terribilior, aut aliarum nationum Indis nocentior, competiatur. Quod mireris, quater mille capita ſolummodò olim tranſmigraſſe fama eſt: ſed poſtmodum captivis ad ſuos mores conformatis, & progenie factâ, numero auçti, extra montes ſuos dilatari, longè latèque cum ſuo nomine terrorem ſparſerunt. Ad hanc gentem Chriſto domandam nulla ars hætenus profuerat; fruſtra remedia omnia Peruvia Epifcopi tentaverant: fruſtra Emmanuël Ortega, vir planè Apoſtolicus, ante triginta annos face Evangelicâ tenebras gentis diſſipare conatus fuerat: fruſtra Martinus Del Campo, concivis & propinquus meus, necnon alii Collegii Sanctæ Crucis in Montanis Socii, deſideria in domandis feris hominibus intenderant: ad eò ut tanquam deſperatæ ſalutis ab multis retrò annis fermè deſererentur. Donec hæc, de qua ſcribimus tempeſtate, Franciſco Diaſtano, in Chuquiſaceniſ urbe res Paraquariæ apud Senatum Regium procuranti, occurrerent aliquot Chiriguanæ, ſignificantes non ægrè populares ſuos Fidem Chriſtianam capeſſituros, ſi Societatis Sacerdotes, Guaranzæ linguæ periti, ad eos irent. Quâ re cognitâ, Didaci Torres Paraquariæ Exprovincialis, in eadem urbe verſantis, auſpiciis (qui ab Guſmano homine prædite magnam pecuniæ ſummam, & annuum quingentorum aureorum cenſum, pro ea miſſione impetrârât) Franciſcus Diaſtanius cum alio Sacerdote animos gentis tentaturus, in Chiriguanarum terras ire auſus eſt. Ex qua expeditione id relatum eſt, ut Didacus Torres ad Præpoſitum Generalem ſcriberet, videri ſibi è re Chriſtiana futurum, ſi duo Socii, in Paraquarienſibus miſſionibus exercitati, in Peruviam mitterentur, ex profeſſo Chiriguanarum ſaluti operam navaturi. Igitur poſtquam acceſſit Generalis voluntas, & Nicolai Durandi Maſtrilli Peruvia Provincialis, necnon Senatûs Regii, idem agitantium, litteræ reddita ſunt, Didacus Boroa Provincialis nihil ſatius habuit, quàm ut ad Paranam ſe conferret, Socios tantæ expeditioni idoneos electurus. Inter ambientes Petrus Alvares magnis per Paranam, Urvaicam & Tapenſem regionem laboribus perfunctus, necnon Ignatius Martines, in Guarania, Itatinenſi & Tapenſi provinciis clariffimus, electi ſunt; qui è Tapenſibus oppidis viam ſexcentarum leucarum molientes, eo quo diſceſſerant anno,

Chiriguanarum

Chiriguanarum fines ingressi, majori labore, quàm fructu (uti Peruvix Annales narrabunt) per aliquot annos insudavere.

PAULÒ antequam Socios ad Chiriguanas dimitteret, Didacus Boroa Provincialis Collegium Assumptionis inspectum iverat; unde rediens Paranensium, Urvaicensium, Tapensiumque oppidorum lustrationem, continuato itinere, promunere occcepit. Quem, annotatis singulorum locorum hujus anni rebus, sequi lubet, ut ex itinerum qualitate, laborumque multiplicitate, quàm Apostolica sit Paraquariensis Provincialatus dignitas, semel appareat. Triginta leucis distat ab Assumptionis urbe primum Paranae oppidum. Unde, emensis viginti leucis, Provincialis Itapuam delatus, ab Neophytis, quorum plerisque ipse Christo aliquando genuerat, variâ hilaritate exceptus est. Itapuani, quòd plerique infantes nescio quâ aurâ afflati morentur, ab Divo Ignatio quæsivere mali remedium, non irritò successu; nam postquam spondere, Sanctissimi Patris festum quantâ possent pietate se celebraturos, observatum est deinceps rariores mori. Ibidem mulier in limine domûs interrogata ab prætereunte Socio, num infantem suum, quem sinu gestabat, initiales doctrinæ Christianæ preces edoceret, respondit, se ab ipso infante doceri: miratus Pater responsi insolentiam, ab lactente panè puero petit ut solitas preces recitet, quod cum nihil hæsitans fecisset, laudavit Dominum, qui linguas infantium facit esse disertas. Decimo-quinto lapide supra Itapuam coloniam Corporis Christi oppidum visitur, ante duodecim annos ab ipso Didaco Boroa fundatum, quem incolæ venientem, ut primum animarum suarum parentem, omni officiorum genere excepere. Inter Itapuam & Corporis Christi colonias, Guairaniæ reliquiæ in duobus oppidis novo Provinciali non parvam commiserationem peperere, consideranti ad qualem paucitatem redacta esset numerosæ provinciæ multitudo: de quibus plura dicere non lubet, ne recentem ingentis vulneris dolorem, nondum obductâ cicatrice, impactò que renovem.

INSPECTO Parana, sexdecim leucarum itinere ad primum Urvaicæ oppidum, Conceptionis Immaculatæ nomine insignitum, transmisit. Ubi duobus Sociis fide dignis spectantibus, Divorum Ignatii & Xaverii pictæ tabulæ abundè sudavere: non sine funestorum eventuum metu; animis similia prodigia in ominosam calamitatem detorquere solitis. Nec aberant humana indicia, Mamalucis ad Oceanum, quâ Tapensem Provinciam spectat, sese ostentantibus. Tertio inde lapide ad Urvaicæ litus Iguasuani recenter translati, Provinciam, qui primos gentis ad Fidem & oppidum ante novennium reducerat, hilariter recepere. Post ejus discessum aliquid hæc turbatum est, tribus Neophytorum turmis ad patrias sylvas fugâ se recipientibus, quos tandem omnes incredibili Sociorum diligentia repertos, ad Christi caulas postliminio adegere. Ex hac statione Provincialis adverso Urvaicâ Divi Xaverii oppidum petens, in exigua quatuor leucarum navigatione naufragium fecit: navigationis comites vi tempestatis abstracti, quòd ab torrente violenter abreptus fuisset, perisse putarunt, ideoque pro ejus anima sacrificatum est. Sequenti verò die nuncius de ejus incolumitate acceptus, Socios multipliciter exhilaravit, præsertim cum competissent indubiè periturum, ni Iguasuani de naufragio moniti, per fluctus irato mari similes enatando, eum cum certo periculo ereptum ivissent; ejus nempe corpus servantes, qui suas animas è dæmonum servitute eripuerat. In Sancti Xaverii oppido, cujus ipse etiam Provincialis fundamenta jecerat, bis mille reductorum capita reperit. Inde integro die navigans, Acaraguam, seu ad Assumptionis novam coloniam se contulit, quo in loco hoc anno trecenti & quadraginta-duo adultæ ætatis Barbari, & nonaginta septem infantes, Christianorum ritu abluti sunt. Inter quos memorabile factum fuit unius, octo pellices Christophoro Altamirano ibi curanti sitentis, & in has voces prorumpentis. *Ex his omnibus pellicibus prolem feci, ideoque omnes mihi caræ sunt, sed longè carior est Deus à te nobis annunciat, cujus amore antiquissima harum mulierum pro uxore mihi retenta, ceteras manumitto, totidem popularibus meis, quos tibi sisto, legitimo Matrimonio jungendas, quid*

CAPUT
III.
Didacus Boroa Paranae lustrat.

Infantis habitus.

CAPUT
IV.
Didacus Boroa Urvaicam inspicit.

Sudor portuosa.

Turba Iguasuanorum.

Provincialis naufragium.

Quadringenti & triginta novem baptizati.

Acaraguensis aucta conversio.